

Československá meteorologická společnost
při ČSAV

Slovenská meteorologická spoločnosť
pri SAV

I n f o r m a č n í v ě s t n í k
pro členy Společnosti

Za obsah odpovídá:

RNDr. Jan Bednář, CSc. vědecký tajemník

Praha, únor 1991

č. 8

O b s a h :

- 80 let prof. A. Dřevikovského - čestného člena ČSMS
- Zpráva o činnosti ČSMS při ČSAV za rok 1990
- Správa o činnosti SMS při SAV za rok 1990
- Plán činnosti ČSMS při ČSAV na rok 1991
- Vědecko - technický seminář ČSMS 1990
- Syllaby z podzimního běhu seminářů
- Nově přijatí členové v roce 1990
- Jubilanti

-o-o-o-o-o-

80 let prof. Antonína Dřevikovského - čestného člena Československé meteorologické společnosti při ČSAV

Prof. Antonín Dřevikovský se narodil 11. března 1911 ve Velkém Meziříčí na Moravě. Profesorskou aprobaci získal v roce 1938 studiem matematiky a fyziky na Karlově universitě v Praze a od roku 1940 pracoval v tehdejší Ústřední meteorologické ústavu. Zbyval se především synoptickou a leteckou meteorologií, v níž dosáhl špičkové mezinárodní úrovně. Pro československou meteorologii měla velký význam jeho činnost v aparátu Světové meteorologické organizace v Ženevě, kde pracoval v letech 1963-66 jako odborník pro synoptickou meteorologii. V následujících letech se jako pracovník Hydrometeorologického ústavu věnoval mezinárodním vztahům.

Do dalších let přejeme jubilantovi především pevné zdraví, pohodu a spokojenost.

HV ČSMS

Z p r á v a o č i n n o s t i
Československé meteorologické společnosti při ČSAV
za rok 1990

Dne 30. ledna 1990 proběhlo mimořádné Valné shromáždění členů Československé meteorologické společnosti při ČSAV svolané na žádost členů pražské pobočky.

Toto valné shromáždění schválilo nové znění stanov ČSMS. Byly zrušeny články poplatné dřívějšímu totalitnímu režimu zmiňující vedoucí roli tehdejší KSČ v rámci tzv. socialistického zřízení. Kromě toho nové stanovy v demokratickém duchu zvyšují pravomoci poboček / např. rozhodovat v záležitostech členství, přímo volit své zástupce do Hlavního výboru a revisní komise/. Nové stanovy byly řádně registrovány Federálním ministerstvem vnitra i Ministerstvem vnitra České republiky. Mimořádné valné shromáždění dále vysloвило souhlas s ustavením ekologické pracovní skupiny, přihlásilo se k ekologické iniciativě "Zelený kruh" a uložilo Hlavnímu výboru podat jménem ČSMS přihlášku do mezinárodní nevládní organizace EURASAP. V průběhu roku byla tato přihláška podána, kladně vyřízena FMZV a Československá meteorologická společnost získala v organizaci EURASAP členství.

Dne 3. května 1990 se uskutečnilo XI. řádné valné shromáždění členů ČSMS, na němž se ustavil nový Hlavní výbor vytvořený ze zvolených zástupců jednotlivých poboček.

Ve dnech 18. - 20. září 1990 uspořádala Československá meteorologická společnost při ČSAV ve spolupráci s dalšími institucemi odborný seminář "Nové trendy v meteorologické přístrojové technice", kterého se zúčastnilo přes 70 odborníků. Jednání probíhalo v objektu Planetária hl. města Prahy ve Stromovce a byl vydán sborník referátů.

Pražská pobočka Československé meteorologické společnosti uspořádala pro členy i veřejnost 11 přednášek, brněnská pobočka 7 přednášek a pobočka v Hradci Králové 2 přednášky a exkursi na meteorologickou stanici Pec pod Sněžkou. Kromě toho se v dubnu uskutečnila přednáška pro širší veřejnost na hvězdárně v Dáblicích.

Pro členy ČSMS a Slovenské meteorologické společnosti byla expedována 2 vydání interního informačního věstníku.

Členové Společnosti zajistili provedení korektur Meteorologického terminologického a explikativního slovníku, jehož vydání je plánováno na rok 1991.

Ekologická pracovní skupina zpracovávala připomínky k "Duhovému programu" Ministerstva životního prostředí ČR a k návrhu zásad zákona o životním prostředí. Zástupci Čs. meteorologické společnosti se zúčastňovali jednání Zeleného parlamentu.

V průběhu roku 1990 se uskutečnily pracovní kontakty s představiteli meteorologických společností v Rakousku, Maďarsku a v bývalé NDR, v jejichž rámci byla zahájena výměna názorů na nové formy spolupráce v souladu s pokračujícími trendy evropské integrace. Dva členové Společnosti / RNDr. Ivan Sládek, CSc. a RNDr. Taťána Míková/ se v prosinci zúčastnili s odbornými referáty semináře Německé meteorologické společnosti v Chemnitz.

Historická odborná skupina zpracovala 7 publikací z dějin čs. meteorologie a zajistila 4 přednášky.

S p r á v a

o činnosti SMS pri SAV za rok 1990

Dňa 23. marca 1990 pri príležitosti pravidelných osláv Svetového dňa meteorológov sa konalo mimoriadne valné zhromaždenie SMS pri SAV. Okrem potrebných zmien v stanovách spoločnosti valné zhromaždenie schválilo novú štruktúru Slovenskej meteorologickej spoločnosti. Asymetrický model bol zamenený za symetrický model tým, že bola vytvorená pobočka SMS i v Bratislave. To znamená, že v súčasnej dobe existujú 3 autonómne pobočky SMS / Bratislava, Banská Bystrica, Košice/, vyvíjajúce samostatnú činnosť. Činnosť SMS presahujúcu rámec pobočiek organizuje Hlavný výbor SMS pri SAV, ktorý súčasne koordinuje činnosť všetkých troch pobočiek. Na valnom zhromaždení bol zvolený 7 členný Hlavný výbor, ktorý pracuje v zložení:

RNDr. Ivan Panenka - predseda
RNDr. Ferdinand Heseck, CSc. - vedecký tajomník
doc. RNDr. Eva Hrouzková, CSc. - hospodárka
doc. RNDr. Ing. Milan Nedelka, CSc. - člen
RNDr. Albín Otruba, CSc. - zást. pobočky Bratislava
Ing. Ladislav Kamenský - zást. pobočky Banská Bystrica
RNDr. Pavol Šťastný, CSc. - zást. pobočky Košice

Revízná komisia pracuje v zložení:

RNDr. Dagmar Krišková - predseda
RNDr. Marián Ostrožlík, CSc. - člen

Výbory jednotlivých pobočiek pracujú v zložení:

Bratislava:

RNDr. Albín Otruba, CSc. - predseda
RNDr. Karel Krška - podpredseda

RNDr. Milan Lapin, CSc. - tajomník
RNDr. Ferdinand Heseck, CSc. - člen
doc. RNDr. Eva Hrouzková, CSc. - člen

Banská Bystrica :

Ing. Ladislav Kamenský - predseda
RNDr. Štefan Soták - podpredseda
RNDr. Terézia Majlingová - tajomníčka
RNDr. Jozef Miňdáš - člen
RNDr. Ján Krajčo, CSc. - člen
Ing. Jaroslav Škvarenina - revízor

Košice :

RNDr. Pavol Šťastný, CSc. - predseda
RNDr. Ján Pribiš, CSc. - podpredseda
Ing. Elemír Dunajský, CSc. - tajomník
RNDr. Miroslav Chmelík, CSc. - člen
RNDr. Pavol Nejedlík - člen
Oľga Jančáková - revízorka

Hlavné ťažisko činnosti SMS spočíva v organizovaní vzdelávacej a popularizačnej činnosti. Nskutočnilo sa celkom 9 seminárov / prednáškových popoludní/. na ktorých odznelo celkom 51 prednášok a navštívilo ich 278 účastníkov. Okrem toho v Košiciach sa uskutočnila prednáška Dr. Lapina na tému : Vplyv znečistenia ovzdušia na zmeny klímy.

Členovia SMS sa v širokom rozsahu venovali popularizácii meteorológie v masovokomunikačných prostriedkoch, hlavne v rozhlase, televízii a dennej tlači. Na všetkých troch pobočkách sú vytvorené skupiny pre prácu s mládežou. Všetky meteorologické pracoviská na Slovensku navštívilo vyše 100 exkurzií, väčšinou školskej mládeže, čo je vyše 3000 návštevníkov. Na požiadanie rôznych inštitúcií / NV, podniky, organizácie/ im boli dodané aktuálne meteorologické informácie.

Významnou udalosťou v živote SMS pri SAV bolo vyjdenie 2 čísiel Bulletinu Slovenskej meteorologickej spoločnosti pri SAV v júli, resp. novembri 1990. Cieľom Bulletinu je zvýšiť informovanosť členov SMS a podnietiť ich aktivitu. Tento cieľ zatiaľ Bulletin v plnom rozsahu plní.

Sľubne sa začala rozvíjať spolupráca SMS s meteorologickými spoločnosťami okolitých krajín. Na pozvanie Rakúskej meteorologickej spoločnosti sa dňa 23. novembra 1990 zúčastnili vo Viedni traja členovia HV SMS /Panenka, Hrouzková a Hesek/ na oslavách 125. výročia založenia Rakúskej meteorologickej spoločnosti. Dňa 12. decembra 1990 sa uskutočnilo v Smoleniciach stretnutie zástupcov Slovenskej meteorologickej spoločnosti / 9 zástupcov/, Československej meteorologickej spoločnosti /Kopáček, Bednář/, Rakúskej meteorologickej spoločnosti /Neuwirth/ a Maďarskej meteorologickej spoločnosti / Ambrózy, Hallama, Lépp, Merisch/. Hlavným bodom rokovania bola organizácia pravidelného Česko-slovensko-Maďarského seminára v Starej Lesnej /august 1991/ a jeho rozšírenie o rakúsku účasť. Dosiahla sa dohoda, že už na seminári v Starej Lesnej sa zúčastnia i rakúski meteorológovia. Z tohoto dôvodu sa pristúpilo k tomu, aby všetky referáty boli prednesené v anglickom jazyku. Na seminar budú tiež pozvaní zástupcovia nemeckých, poľských a sovietskych meteorológov.

Spolupráca meteorologických spoločností Slovenska, Čiech, Rakúska, Maďarska, Švajčiarska a Nemecka vyústí v novozaloženom časopise Zeitschrift für Meteorologie, ktorý by mal začať vychádzať mesačne už v r. 1992. Do redakčnej rady bol v Smoleniciach za Čechy a Slovensko navrhnutý RNDr. Dušan Závodský, CSc.

K 31. 12. 1990 mala SMS pri SAV 193 členov / 127 Bratislava. 28 Banská Bystrica, 38 Košice/.

RNDr. Ferdinand Hesek, CSc.
ved. tajomník
SMS pri SAV

Plán činnosti
Československé meteorologické společnosti při ČSAV
na rok 1991

1. Československá meteorologická společnost při ČSAV se bude podílet na organizaci tří denního odborného semináře o problematice horské meteorologie / srpen 1991, Vysoké Tatry/. Hlavním pořadatelem je Slovenská meteorologická společnost při SAV.
2. Přednášky pro členy ČSMS i veřejnost: Pobočka Praha uspořádá 10 přednášek, pobočka Brno 7 a pobočka v Hradci Králové 6 přednášek.
3. Obdobně jako v minulých letech budou se členové ČSMS podílet na popularizačních přednáškách pro širší veřejnost.
4. Pražská pobočka bude sledovat možnost průběžné modernizace dvou informačních panelů / tč. na náměstí v Modřanech a ve vykladní skříni ČTK v Opletalově ulici/ a zajišťovat jejich provoz.
5. V průběhu roku 1991 bude vydán dlouho očekávaný Meteorologický terminologický a explikativní slovník. Členové ČSMS zajistí provedení korektur.
6. Bude pokračovat tradiční spolupráce se Slovenskou meteorologickou společností při SAV na poli vzájemné podpory a výměny informací.
7. Bude prohlubována vzájemná výměna informací s meteorologickými společnostmi v sousedních státech, zejména v Maďarsku, Rakousku a Německu.
8. V rámci vědeckých společností dosud přidružených k ČSAV lze počítat především se spoluprací s Československou bioklimatologickou společností a s Československou astronomickou společností.
9. Pro členy ČSMS budou vydány dva informační věstníky.
10. ČSMS se bude podílet na akcích ke Světovému meteorologickému dni 1991.
11. Bude sledována možnost realizace TV meteorologického seriálu.

12. Vhodnými formami bude propagováno členství v ČSMS, zejména mezi mladšími pracovníky v oboru meteorologie.

Průběh vědecko-technické konference ČSMS v roce 1990

Ve dnech 18. - 20. září 1990 zorganizovala v Praze Československá meteorologická společnost při ČSAV ve spolupráci s Československou vědecko-technickou společností při Českém hydrometeorologickém ústavu vědecko-technickou konferenci na téma: "Nové trendy v meteorologické přístrojové technice". Organizačnímu štábu se její konání podařilo zajistit v kinosále pražského Planetária.

Konference se zúčastnilo první den 76, druhý den 47 a třetí den 43 zájemců, kteří vyslechli 23 referátů a vystoupení v šesti tématických okruzích. V závěru konference se uskutečnila exkurze do nových, ještě nedokončených budov odboru přístrojové techniky, do družicové a radarové meteorologie ČHMÚ v Praze-Libuši. Účastníci tam byli z Planetária dopraveni autobusem slovenských kolegů.

Hodnotím-li akci subjektivním pohledem člena přípravného výboru, pak musím sebekriticky přiznat, že pod vlivem vnějších okolností / Finanční náročnost, dostupnost MHD apod./ mohl průběh vyvolat dojem spíše improvizovaného setkání než dokonale připravené akce. Nepodařilo se nám např. zajistit ani základní občerstvení, montáž vystavky nových přístrojů atp. Přes slíbenou pomoc se strany Planetária nebyly audiovizuální prostředky kompletní, některé objednané pomůcky chyběly. Podařilo se však ve spolupráci s ČHMÚ a ČSVTS vydat sborník referátů. Přípravný výbor předpokládal, že konference nebude řešit věcný stav v zabezpečení meteorologie, hydrologie a kvality životního prostředí přístrojovou technikou, ale že bude spíše motivem k zamyslení pro přítomné odborníky nad stavem, metodikou, systémovým pojetím a ekonomikou rozvoje přístrojové techniky. Tento účel konference splnila a věřím, že zúčastnění odborníci zde získali cenné podněty pro svou další práci.

Na závěr bych rád za sebe a za organizační výbor vyslovil naději, že se příští konference, pořádaná Československou meteorologickou společností, bude konat v podmínkách již konsolidovanějších, což se jistě projeví i na jejím lepším celkovém zabezpečení.

S y l a b y p ř e d n á š e k

Vilibald Kakos:

Meteorologické příčiny stoleté povodně dne 4.9.1890 na Vltavě
v Praze
16. října 1990

Tato povodeň / dokumentovaná dobovými fotografiemi/ s kulmi-
načním průtokem $3975 \text{ m}^3/\text{s}$ dne 4. 9. 1890 je třetí největší za pří-
pady z února 1784 a března 1845 a vůbec největší povodní v letním
hydrologickém pololetí / bez vlivu tání sněhové pokrývky/ za pos-
ledních více než 300 let. Díky prvnímu profesorovi meteorologie
na Karlově universitě F. Augustinovi, který o této povodni napsal
významnou publikaci, bylo možno provést zevrubnější rekonstrukci
z hydrometeorologického hlediska. Byly analyzovány meteorologické
příčiny spočívající v málo se měnící synoptické situaci s tzv.
stříhovým počasím. Trvalé a poměrně intenzivní deště se vyskyto-
valy po 4 dny od 1. do 4. září 1890 a jejich doba opakování byla
odhadnuta asi na 200 let a pro povodí horní Vltavy s Malší na 200
až 500 let. Také nasycenost celého povodí Vltavy po Prahu z před-
cházejícího velmi deštivého měsíce srpna byla zcela mimořádná.
Před 100 lety již existovala na území Čech poměrně dobře fungu-
jící hydrologická předpovědní služba, která měla k dispozici ně-
kolik desítek hlásných sražkoměrných stanic a včasným varováním
se jí podařilo alespoň částečně zmírnit obrovské škody na majetku.

Jan Bednář:

Modelové výpočty přízemních koncentrací a depozic síry na
území ČR
30. října 1990

Přednáška je rozdělena na tři části:

1. Účel konstrukce modelu a možnosti jeho praktického využití:
 - výpočty absolutních a relativních podílů jednotlivých zdrojů nebo jejich skupina na úrovni znečištění ve zvolených bodech
 - podklady pro určování náhrad za znečišťování ovzduší
 - předběžná hodnocení důsledků opatření na jednotlivých zdrojích znečišťujících příměsí.

2. Stručný popis struktury modelu:

- vlečkový model, gauossovský charakter turbulentní difúze v horizontálně příčném i vertikálním směru, zahrnutý orografické vlivy, suchá depozice, vymývání srážkami, útlum přízemního větru.

3. Prezentování některých dosažených výsledků:

- modelově spočtená pole přízemních koncentrací a depozic síry v oblasti Čech
- ukázky určení podílů významných zdrojů ve vybraných bodech.

Zdeněk Novák :

Předpověď vektorů větru pro některá letiště

13. listopadu 1990

Metoda předpovědi je založena na využití statistických závislostí mezi geostrofickým přízemním větrem a skutečným přízemním větrem v jednotlivých lokalitách. Tyto závislosti byly zjištěny pro šest letišť v České republice / Karlovy Vary, Praha - Ruzyně, Liberec, Brno - Tuřany, Holešov a Ostrava - Mošnov/.

Jako vstupní hodnota k předpovědi slouží tabulka předpovědi geostrofického větru pro tři oblasti České republiky od termínu H+0 až do termínu H+48 hodin po šesti hodinách. V přednášce byl popsán způsob získání těchto předpovědí.

V další části byl popsán způsob získání statistických závislostí mezi skutečným a geostrofickým větrem, jejich grafické zpracování, sestavení výsledných předpovědních tabulek a jejich použití k praktické předpovědi.

Tato metoda předpovědi přízemního větru byla zkoušená v praxi na pracovišti Praha-Ruzyně /předpovědi pro všech šest výše uvedených letišť/. Jsou popsány výsledky hodnocení podle poměrně přísných kritérií.

Při zpracování statistických závislostí i při praktickém předpovídání byla získána řada zkušeností s chováním vektoru přízemního větru při různých synoptických situacích na jednotlivých letištích. Tyto zkušenosti byly v přednášce shrnuty.

Závěrem byly nastíněny směry dalšího rozvoje a zdokonalování popsané předpovědní metody.

Radmila Bubnová :

Vývoj regionálního numerického modelu ČHMÚ a změny v operativním provozu v roce 1990

27. listopadu 1990

První část přednášky informuje o základních faktech týkajících se operativního užívání numerického modelu ČHMÚ. To především znamená časový rozhrh výpočtů, druh produktů modelu / analyzované prvky, předpovídané prvky, délky předpovědních intervalů, oblast/, způsob předávání dat /forma, použité kódy pro vysílání prostřednictvím telekomunikačního systému/. v jakých časech jsou výsledky dostupné uživateli.

Druhá část přednášky je věnována práci na modelu samotném. Jsou zde rozebrány jednotlivé zásahy do modelu / po stránce teoretické včetně odezvy na kvalitu předpovědi/, Jedná se o tyto hlavní změny: zvýšení počtu hladin / z 9 na 13/ a jejich jiné rozložení, zavedení orografie US Navy, práce na nové transformaci dat mezi systémy p a s, testy se zavedením difuze divergence. Dále byla krátce rozebrána problematika parametrizace silových účinků orografie nerozlišené modelem.

Závěr přednášky dává přehled o budoucí práci na vývoji modelu.

Petr Havránek:

Nové trendy ve výstavbě radiolokační sítě ČR.

11. prosince 1990

Po čátce využívání radiolokace v československé meteorologii spadají do druhé poloviny 60-tych let. V současné době je v ČR provozně užívána třetí generace meteorologických radiolokátorů. Až dosud je veškeré zpracování získávaných dat prováděno manuálně - uživatelům je prezentována analogová informace. V závěru poslední dekády došlo ke kvalitativní změně ve dvou směrech:

1. byla zahájena automatizace radiolokátoru MRL-5 v Praze Libuši
2. bezprostředně před zahájením je stavba rl. stanice Západní Čechy - Špičák u Kraslic.

V souvislosti se zrušením embarga, jež bylo vůči naší zemi uplatňováno ze strany bývalých "západních států", změnou platebních

podmínek směrem k SSSR a vzhledem k neúspěchu ve výrobě systému ARMS v Datasystému, s. p., vznikla nová situace. Je nutno optimalizovat koncepci výstavby i její automatizaci výběrem z celé řady možných dodavatelů a vznikla možnost využít moderních ve světě vyráběných dopplerovských systémů. Současná ve světě vyráběná zařízení umožňují bezobslužný provoz radiolokačních stanic, což umožňuje úspory investičních i provozních nakladů na nově budovaných kótách. Vznikla reálná možnost, že automatizace radiolokačních měření povede kromě zvýšení kvality získaných dat též k ekonomickým úsporám.

Nově přijatí členové v roce 1990

V roce 1990 byli přijati za členy ČSMS při ČSAV :

Kamil Láska	pobočka Brno
RNDr. Pavla Skřivánková	pobočka Praha
Ing. Antonín Hruška	pobočka Praha
RNDr. Radan Huth	pobočka Praha
Eva Smítková	pobočka Praha
RNDr. Martin Janošek	pobočka Praha
Milan Perutka	pobočka Brno
Zdeněk Černocho	pobočka Praha

Naše řady v roce 1990 opustili :

Rostislav Hroza	pobočka Praha
RNDr. Václav Jírovský	pobočka Praha
Milan Rízner	pobočka Brno

J u b i l e a

V roce 1991 si připomeneme tato výročí:

1696	Prokop Diviš	295 let výročí narození
1716	Josef Stepling	275 let výročí narození
1746	Antonín Strnad	245 let výročí narození
1831	Emanuel Purkyně	160 let výročí narození
1836	František Josef Studnička	155 let výročí narození
1846	František Augustin	145 let výročí narození
1876	Carl Jelinek	115 let výročí úmrtí

1881	Rudolf Schneider	110 let výročí narození
1916	Mikuláš Konkóly - Thège	75 let výročí úmrtí
1956	Stanislav Hanzlík	35 let výročí úmrtí
1956	Gustav Swoboda	35 let výročí úmrtí

Vzpomeneme též 75. výročí nedožitych narozenin Vojtěcha Briedoně

Významného životního jubilea se v r. 1991 dožívají tito členové
Československé meteorologické společnosti při ČSAV :

Čestní členové ČSMS při ČSAV

18. března 1911	Antonín Dřevíkovský	80 let
25. října 1906	RNDr. Štefan Petrovič	85 let